

УДК 378.091.3-047.22

НАБОКА Ольга

доктор педагогічних наук, професор, перший проректор Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»,

вул. Г. Батюка, 19, м. Словянськ, Донецька обл., Україна, 84116

E-mail: olganaboka911@gmail.com

ДАВИСКИБА Вячеслав

кандидат педагогічних наук

вул. Г. Батюка, 19, м. Словянськ, Донецька обл., Україна, 84116

Богомольця, буд. 69, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116

E-mail: daviskiba67@gmail.com

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Анотація. У статті проаналізовано основні підходи до виникнення та застосування компетентісного підходу у теорії та практиці професійної освіти. Розкрито погляди науковців на розроблення компетентісної парадигми підготовки майбутніх фахівців. Зауважено, що компетентісний підхід має виключні можливості у формуванні професійно-значущих компетентностей для фахівців певної галузі. Наголошено, що компетентісний підхід в освіті спрямований на те, щоб «прив'язати» освіту до виробничого сектору та підвищити потенціал майбутніх фахівців з огляду на соціальні, економічні, політичні та культурні трансформації, які виникають у світі та в сучасному суспільстві. Обґрунтовано використання сукупності компетентісно-орієнтованих технологій як практичного підґрунтя для реалізації компетентісного підходу у професійній освіті.

Ключові слова: компетентісний підхід, компетенція, компетентність, вища освіта, професійна освіта.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Освітня політика нашої держави має чіткий орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, що передбачає модернізацію освітньої галузі за європейським зразком з метою приведення системи освіти до єдиних стандартів. Однією з основних вимог адаптації професійної освіти України є зміна знанневої освітньої парадигми на нову, в основі якої – формування ключових компетентностей шляхом застосування компетентісного підходу.

Компетентісний підхід у професійній освіті орієнтує на кінцевий результат освітнього процесу та спрямовує на формування у випускника готовності ефективно організовувати внутрішні (знання, уміння, цінності,
© Набока О., Давискиба В., 2019

психологічні особливості й т. п.) і зовнішні (інформаційні, людські, матеріальні й т. п.) ресурси для досягнення поставленої мети.

Згідно компетентісної парадигми, очікуваним результатом освітнього процесу є не система знань, умінь і навичок, а набір заявлених державою ключових компетенцій, без яких неможлива діяльність сучасної людини в інтелектуальній, суспільно-політичній, комунікаційній, інформаційній та інших сферах. Компетентісна парадигма націлена на посилення практичної орієнтації освіти, прагне підготувати людину умілу та мобільну, котра володіє не набором фактів, а способами та технологіями їх отримання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років вітчизняні та зарубіжні вчені займаються вивченням та впровадженням компетентісного підходу в систему освіти, при цьому пропонують своє бачення сутності та особливостей компетентісного підходу. Серед них Н. Баловсяк, Н. Бібік, І. Бех, Л. Ващенко, Д. Гришин, О. Дубасенюк, В. Кремень, В. Лозова, О. Локшина, В. Луговий, О. Ляшенко, Н. Ничкало, О. Овчарук, О. Подмазін, О. Пометун, В. Сериков, О. Савченко, Л. Паращенко, С. Трубачева та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз основних підходів до виникнення та застосування компетентісного підходу у теорії та практиці професійної освіти.

Результати дослідження. Компетентістний підхід – це спроба привести до відповідності освіти та потреби ринку, пом'якшити протиріччя між навчальною та професійною (фаховою) діяльністю. Суть компетентісного підходу в системі професійної освіти полягає у вивченні та аналізі потреб суспільства та ринку праці, розробці ефективних методів та педагогічних технологій для досягнення головної мети – формування у студентів ключових компетенцій.

Соціально-економічний розвиток суспільства висуває низку умов, якими визначаються психолого-педагогічні аспекти використання компетентісного підходу в системі професійної освіти. Означеними умовами є:

- збільшення ролі високо кваліфікаційної праці в суспільстві, що зумовлює стимулювання процесу оволодіння знаннями, тобто активізацію цього процесу, розширює та поглиблює систему професійної освіти і, як наслідок, призводить до необхідності кількісних і якісних змін в підготовці майбутніх фахівців;

- збільшення обсягу науково-технічної інформації, оскільки динамізм прогресу вимагає від сучасних спеціалістів швидко та на високому професійному рівні оволодівати новими сферами знань, оперативно змінювати спеціалізацію;

- інтенсивне формування нових напрямків у науці, перевага інтеграції над диференціацією в різних сферах знання, системного погляду на різноманітні явища, об'єкти, процеси, які домінують у свідомості навколишнього світу методів, принципів, систем, що вимагає збільшення фундаменталізації та професіоналізації підготовки майбутніх спеціалістів;
- удосконалення засобів праці, широке використання інформаційних технологій призводить до збільшення питомої ваги творчих, евристичних задач в діяльності спеціалістів, підвищення їхньої культури та вдосконалення особистісних якостей;
- системне мислення спеціалістів, коли кожне явище розглядається як частина системи з усіма її закономірностями;
- спрямування всіх засобів діяльності безпосередньо на людину, зміну її поглядів на наукову та професійну діяльність [1].

У теорії та практиці професійної освіти активно розробляються теоретико-методологічні засади впровадження компетентнісного підходу. Науковці та педагоги зазначають, що знаннево-орієнтована система освіти виявилася неефективною у сучасних умовах. Про це свідчать приклади із реального життя, а саме – найуспішніші випускники закладів вищої та професійної освіти не можуть реалізувати себе у професійній діяльності, вони відчують свою недосконалість на ринку праці. Усе це відбувається тому, що, як стверджує Д. Іванов, знаннево-орієнтована освіта замкнулася сама на собі, яка створила велику кількість форм, що не існують ніде, крім самої сфери освіти [2, с. 4]. Тобто, неефективність системи освіти полягає у тому, що її результати значущі тільки у самій системі освіти, але поза її межами вони не мають ніякого значення для суспільства і держави в цілому. Отже, прихильники компетентнісного підходу виступають проти абсолютизації одного із компоненту знання, а саме проти знань у формі інформації. Знаннево-орієнтований підхід пропонує масову практику трансляції готового знання, тобто інформації або вже складеної практики. На думку Д. Іванова, «компетентнісний підхід – це один з тих підходів, у якому відбувається спроба внести особистісний смисл у освітній процес» [2, с. 8]. Він зазначає, що сутність компетентнісного підходу полягає в тому, що він акцентує увагу на результаті освіти, причому у якості результату береться не сума засвоєної інформації, а здібність людини діяти у різних проблемних ситуаціях. Так, компетентнісний підхід – це підхід при якому результати освіти стають значущими і поза системою освіти.

У зарубіжній методології освіти також є прихильники цієї думки, які вважають, що якщо компетенція розглядається як здатність особи вирішувати певні проблеми у певній сфері, то університети з початку свого існування робили свій внесок у розвиток компетенцій студентів, це завжди було метою таких інституцій – надавати студентам освіту задля того, щоб

вони виконували певну роль у суспільстві. Однак протягом століть університетська освіта стала дуже спеціалізованою і фрагментованою [3].

Аналіз літератури свідчить про те, що критичне ставлення до застосування компетентнісного підходу при розробці навчальних планів, дисциплін, оцінювання не є рідкісним явищем. Серед негативних сторін підходу називають такі:

- висока бюрократичність компетентнісного підходу, який значною мірою дуже покладається на стандарти;
- реалізація даного підходу не виконує обіцянку поєднати сферу освіти із ринком праці;
- він дуже орієнтований на оцінювання;
- суперечить принципам широкої освіти;
- маскує відмінності різних коледжів та університетів [3].

У багатьох європейських країнах сьогодні переглянуто та внесено зміни до навчальних програм, що спрямовані на створення підґрунтя для того, щоб основні результати навчання базувались на досягненні учнями необхідних компетентностей. Більшість науковців говорять про необхідність визначити, відібрати та ґрунтовно ідентифікувати обмежений набір компетентностей, які є найважливішими, інтегрованими, ключовими. Такий підхід дав підстави зарубіжним науковцям зробити висновок про те, що ключові (найвагоміші та найбільш інтегровані) компетентності

- сприяють досягненню успіхів у житті;
- сприяють підвищенню якості суспільних інститутів;
- відповідають багатоманітним сферам життя.

На думку експертів, створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом всього життя сприятиме:

- продуктивності та конкурентності людини на ринку праці;
- скороченню безробіття завдяки розвитку гнучкої (адаптивної) та кваліфікованої робочої сили;
- розвитку середовища для інноваційних перетворень у умовах глобальної конкуренції.

Впровадження ключових компетентностей у зміст освіти та запровадження їх вимірників у систему моніторингу якості освіти в європейських країнах відбувається поступово, супроводжується широким обговоренням та ґрунтовним науково-дидактичним інструментарієм. Оскільки поняття ключових компетентностей досить багатогранне, його визначення й трактування постійно є предметом дискусій [4].

Водночас у процесі наукового пошуку було з'ясовано, що абсолютна більшість дослідників відзначає виключні можливості компетентнісного підходу у формуванні професійно-значущих компетентностей для фахівців

певної галузі. Формулювання результатів освіти у формі компетенцій, здібностей випускників виконувати ті чи інші професійні обов'язки дозволяє відповідати сучасній тенденції вищої професійної освіти — формування фахівця, здатного швидко адаптуватись до умов праці, що змінюються навіть у рамках професії.

Зокрема, у Великобританії з 1986 року була внесена концепція компетентнісно зорієнтованої освіти до засад національної системи кваліфікаційних стандартів і отримала офіційну підтримку уряду. Відтак, у британському підході під компетентністю розуміють сукупність професійних кваліфікацій, які констатують здатність робітника виконувати конкретну роботу на рівні, який визначається стандартом, у діапазоні певних обставин і в умовах, за яких вимоги змінюються. Як стверджує Л. Глазунова, система професійних кваліфікацій, що прийнята у Великобританії, складається з двох підсистем, як-от: національні загальноосвітні кваліфікації (початковий загальний і продуктивний рівні) та національні професійні кваліфікації [5, с. 45].

Зважаючи на це, британський підхід до структури компетентності є відображенням системи освіти Великобританії загалом, у межах якої існує національний навчальний план з підготовки молоді й дорослих до фахової діяльності на окремих курсах [5, с. 47]. Успішно завершивши навчання за одним із ступенів освіти, випускник автоматично набуває відповідний рівень сформованості.

В американському підході простежується спроба включити до структури компетентності навички, які дозволяють швидко оцінювати ситуацію та знаходити оригінальні виходи з неї, тобто цей підхід включає творчий компонент діяльності до структури компетентності фахівця. Варто також додати, що американський підхід до поняття „компетентність” відображає стан адекватного виконання завдання за певних обставин. Відтак, компетентного фахівця вирізняє найбільш оптимальне рішення, тобто він повинен мати критичне мислення. Він має обрати для розв'язання проблеми метод, який є більш удалим у цих умовах, володіти певною мобільністю знань та вмінь, широкою ерудицією з певного предмета [6, с. 54].

Подальший розвиток компетентнісного підходу характеризується тим, що в документах та матеріалах ЮНЕСКО окреслено коло так званих ключових компетенцій, які мають бути обов'язковим результатом освіти. Учасники міжнародної конференції, проведеної за спільної участі ЮНЕСКО та Міністерства освіти Норвегії (Департаменту технічної освіти та професійної підготовки) [7, с. 6], що відбулася 2004 р., поняття компетентності трактують як здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних стосунках, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в

професійній діяльності. Компетентність – поняття, що логічно походить від ставлень до цінностей та від умінь до знань.

Зауважимо, що в більшості зарубіжних наукових праць терміни „компетенція” і „компетентність” уживають як синоніми (Дж. Равен) [8]. Зокрема, на думку Н. Нагорної, така невідповідність виникла „внаслідок неточного перекладу рекомендацій Ради Європи, коли англійське слово „competency” помилково перекладене на співзвучне „компетенція”. Це пояснюється відповідністю двох українських еквівалентів: компетенція і компетентність, одному англійському – „competency(e)” [9, с. 266].

Усвідомлення цього певною мірою залежить від розуміння сутності та змісту понять „компетенція” і „компетентність”, які хоча й запозичені із зарубіжної педагогічної літератури, але для української педагогіки є відносно новими, відтак можливі різні їх тлумачення та пояснення.

Так, згідно із Законом України „Про вищу освіту”, компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [10].

Для нашого дослідження суттєвий інтерес становлять підходи (які ми також поділяємо) окремих дослідників компетентнісного підходу, наприклад, А. Хуторської, розділяючи ці поняття, під „компетенцією” розуміє наперед задану вимогу (норму) до освітньої підготовки учня, а під „компетентністю” – особистісну його якість (сукупність якостей), які вже набуті, а також мінімальний досвід щодо діяльності в заданій сфері: „Компетентність передбачає мінімальний досвід застосування компетенції” [11, с. 61].

На педагогічному рівні трактувань поняття „компетенція” вважаємо цікавим підхід професора Е. Зеєра, який під „компетенцією” розуміє загальну здатність фахівця мобілізувати в професійній діяльності знання, уміння й навички, а також узагальнені способи виконання дій, що зумовлюють здатність діяти самостійно й відповідально в межах компетентності. На його думку, компетенція виявляється і проявляється в конкретних ситуаціях, визначених обставинах і є інтеграцією знань, умінь, досвіду із соціально-професійною ситуацією [12, с. 21].

Компетентність проявляється, на думку В. Ягупова [13], у конкретній ситуації під час здійснення професійної діяльності, оскільки якщо вона залишається не виявленою, потенційною, то це не є компетентністю, а лише прихованою можливістю. Науковець зауважує, компетентність не може бути ізольована від конкретних умов її реалізації та діяльності. У межах такого розуміння варто наголосити на тому, що компетентність – це підготовленість (теоретична, практична, особистісна, психологічна тощо) до здійснення

певної професійної діяльності та наявність професійно важливих якостей фахівця, які сприяють цій діяльності.

У сучасній психолого-педагогічній літературі обговорюється проблема складу ключових компетенцій, їх необхідна і достатня кількість для успішної адаптації випускника закладу на ринку праці й у суспільстві. На думку А. Хуторського, у цьому переліку мають бути такі компетенції:

- ціннісно-змістовна, яка пов'язана з ціннісними орієнтаціями студента, його здатністю бачити і розуміти навколишній світ, усвідомлювати власне призначення і роль у ньому, ефективно самому проявитись у світі й професійному житті, будувати і реалізовувати життєві стратегії загалом;

- загальнокультурна (культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ, компетенції у побутовій і дозвільній сфері);

- навчально-пізнавальна, що містить готовність студента до самостійної пізнавальної діяльності, зокрема навички й уміння рефлексії, організації, планування діяльності, самооцінки тощо;

- інформаційна (здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології);

- комунікативна (готовність до взаємодії з іншими людьми, співпраця тощо);

- соціально-трудова (готовність до виконання ролі громадянина, споживача, сім'янина);

- особистісного вдосконалення (володіння способами фізичного, духовного, інтелектуального, емоціонального розвитку) [11, с. 61].

Ключові, базові і спеціальні компетенції взаємозалежні та розвиваються одночасно. Їхня єдність забезпечує становлення професійної компетентності і певної цілісності, і інтегративної особистісної характеристики.

Відтак, ключові компетенції є універсальними, надпрофесійними, забезпечують успішність майбутніх фахівців у конкурентному середовищі. На сьогодні серед науковців немає єдиного підходу до визначення узгодженого переліку ключових компетенцій. Формування ключових компетенцій у професійній підготовці майбутніх фахівців стає все більш вагомим та визначає їхню готовність до майбутньої ролі в суспільстві. Зазначимо, що кожна ключова компетенція формується в процесі вивчення низки дисциплін та передбачає виконання певного посадового обов'язку. З огляду на це ключовими компетенціями можна назвати ті, якими, по-перше, має володіти кожний член суспільства і, по-друге, які можливо застосовувати в різних ситуаціях.

Формування компетенцій і компетентностей відбувається під час теоретичної підготовки, але основна їх частина формується на практиці,

тому поряд із загальновідомими, традиційними підходами до навчального процесу необхідним в професійній підготовці майбутніх фахівців використання компетентнісно-орієнтованих технологій навчання, як-от:

– технологія контекстного навчання як така, що дозволяє розвинути не лише пізнавальні, а й професійні мотиви й інтереси майбутнього фахівця, виховувати його соціально-моральні якості, оволодівати методами моделювання, надавати цілісне уявлення про майбутню професійну діяльність;

– технологія проєктованого навчання як така, що сприяє закріпленню, поглибленню, систематизації й узагальненню навичок стосовно виробничо-технічних, технологічних, організаційних й економічних ситуацій майбутньої професійної діяльності;

– технологія проблемного навчання, що сприяє усвідомленню знань і їхньому перевтіленню в переконання, розвиває діалектичне мислення, активізує творчі здібності майбутнього фахівця;

– технологія активного навчання як така, що дозволяє розвинути системне мислення майбутнього фахівця, сприяє колективній мислинцевій і практичній роботі, формує соціальні вміння та навички взаємодії й спілкування, збуджує мотиваційну сферу майбутнього фахівця;

– технологія програмованого навчання, що здатна забезпечити підвищення ефективності навчання за рахунок оптимального керівництва навчальними діями студента;

– технологія модульного та модульно-рейтингового навчання, що дає можливість створювати гнучкі освітні структури як у змісті навчання, так і в його організації та сприяє адаптуванню процесу професійної підготовки майбутніх фахівців до мінливих умов соціально-економічного середовища;

– інформаційно-телекомунікаційні технології, що дозволяють створити сприятливі умови для використання технологічних можливостей сучасних комп'ютерів і засобів зв'язку, пошуку й отримання інформації, розвитку пізнавальних і комунікативних здібностей, умінь швидко ухвалювати рішення в складних ситуаціях тощо;

– технологія розвитку критичного та діагностичного мислення, яка через діалогові форми організації навчально-виховного процесу, сприяє розвиненню важливого для майбутніх економістів розуміння та продуктивної взаємодії між людьми, полегшує розуміння різних поглядів на світ тощо;

– технологія рефлексивного навчання, що дозволяє в умовах вільного вибору активізувати соціальний і професійний досвід, забезпечити практичну спрямованість навчання.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, застосування компетентнісного підходу у професійній освіті є певним стратегічним орієнтиром, завдячуючи якому відбувається перехід від традиційного підходу, в центрі якого знаходиться викладання, до освіти, орієнтованої на навчання, де центром навчального процесу є студенти. Навчання на основі компетентнісного підходу формує у студентів якості для реалізації професійної діяльності, які необхідні для ринку праці, а критерії та параметри оцінки результатів освіти уніфікуються і виражаються у термінах і результатах, які можуть бути інтерпретовані і враховані у будь-якому освітньому закладі будь-якої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Набока О. Г. Роль компетентнісного підходу у формуванні особистості конкурентоспроможного фахівця. *Сучасні педагогічні стратегії та технології у викладанні дисциплін гуманітарного циклу у технічному ВНЗ*: матеріали всеукр. наук.-метод. конф. з міжнар. участю, (Севастополь, 19-21 верес. 2012 р.). Севастополь. 2012. С. 19-24.

2. Иванов Д. О., Митрофанов К. Г., Соколов О. В. Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий: учеб.-метод. пособие / за ред. Е. Н. Обухова. Москва: АПК и ПРО, 2003. 101 с.

3. Mulder M., Gulikers J., Biemans H.J., Wesselink R. The new competence concept in higher education: error or enrichment? / In: Münk D., Schelten A. (Hrsg.) *Kompetenzermittlung für die Berufsbildung, Verfahren, Probleme und Perspektiven im nationalen, europäischen und internationalen Raum*. Bonn: Bundesinstitut für Berufsbildung; 2010. 189-204 p.

4. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід / уклад. Антонюк Л. Л. Київ: КНЕУ, 2016. 61 с.

5. Глазунова Л. А. Оценка профессиональной компетентности в образовании Великобритании. *Среднее профессиональное образование*. 2003. № 4. С. 43–49.

6. Пугачев В. П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом. Москва: Аспект Пресс, 2002. 285 с.

7. Quality education and competencies for life (Workshop 3) Background Paper. 2004. P. 6–7.

8. Raven J., Stephenson J. *Competence in the Learning Society*. New York: Peter Lang, 2001. P. 384–437.

9. Нагорна Н. В. Формування у студентів понять компетентності й компетенції. *Виховання і культура*. 2007. № 1. С. 266–268.

10. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556–VII.
URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.

11. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.

12. Зеер Э. Ф., Сыманюк Э. Э. Кризисы профессионального становления личности. *Психологический журнал*. 2003. № 6. С. 35–44.

13. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки НаУКМА : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2007. Том 71. С. 3–7.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2019.

НАБОКА Ольга

доктор педагогических наук, профессор, первый проректор, Государственного высшего учебного заведения «Донбасский государственный педагогический университет»,

ул. Г. Батюка, 17, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: olganaboka911@gmail.com

ДАВИСКИБА Вячеслав

кандидат педагогічних наук

ул. Г. Батюка, 17, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: daviskiba67@gmail.com

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Резюме. В статье проанализированы основные подходы к возникновению и применения компетентностного подхода в теории и практике профессионального образования. Раскрыты взгляды ученых на разработку компетентностной парадигмы подготовки будущих специалистов. Отмечено, что компетентностный подход имеет исключительные возможности в формировании профессионально значимых компетенций для специалистов определенной отрасли. Отмечено, что компетентностный подход в образовании направлен на то, чтобы «привязать» образование к производственному сектору и повысить потенциал будущих специалистов учитывая социальные, экономические, политические и культурные трансформации, которые возникают в мире и в современном обществе. Обосновано использование совокупности компетентно-ориентированных технологий как практического основания для реализации компетентностного подхода в профессиональном образовании.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетенция, компетентность, высшее образование, профессиональное образование.

NABOKA Olha

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, First Vice-Rector of the State Higher Educational Institution “Donbas State Pedagogical University”,

19, Henerala Batyuka Str., Sloviansk, Donetsk region, Ukraine, 84116

E-mail: olganaboka911@gmail.com

DAVYSKYBA Viacheslav

Candidate of Pedagogical University

19, Henerala Batyuka Str., Sloviansk, Donetsk region, Ukraine, 84116

E-mail: daviskiba67@gmail.com

PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF USING THE COMPETENCE APPROACH IN VOCATIONAL EDUCATION

Summary. The basic viewpoints as to originating and using the competence approach in theory and practice of the vocational education are analyzed in the article. The ideas of scientists on developing the competence paradigm for training future specialists are revealed. It is noted that the competence approach has exceptional opportunities in forming professionally significant competences for specialists in a particular field. It is emphasized that the competence approach in education is aimed at “linking” education to the manufacturing sector and enhancing the potential of future professionals in view of the social, economic, political and cultural transformations occurring in the world and in modern society. Using a set of competency-oriented technologies as a practical basis for implementing the competence approach in vocational education is substantiated.

Keywords: competence approach, competence, competency, higher education, vocational education.

Abstract. The basic viewpoints as to originating and using the competence approach in theory and practice of the vocational education are analyzed in the article. The ideas of scientists on developing the competence paradigm for training future specialists are revealed. It is noted that the competence approach has exceptional opportunities in forming professionally significant competences for specialists in a particular field. It is emphasized that the competence approach in education is aimed at “linking” education to the manufacturing sector and enhancing the potential of future professionals in view of the social, economic, political and cultural transformations occurring in the world and in modern society. It is substantiated the use of a set of competency-oriented technologies as a practical basis for implementing the competence approach in vocational education, in particular technologies of the context training, project training, problem training, active training, programming training, module and module-rating training; developing critical and diagnostic thinking; reflexive training; information and telecommunication technologies. It is concluded that using the competence approach in vocational education is a

certain strategic guideline, due to which there is a transition from the traditional teaching-centered approach to a learning-oriented education where the learning process is centered on students.

REFERENCES

1. Naboka, O. H. (2012). Rol kompetentnisnogo pidkhodu u formuvanni osobystosti konkurentospromozhnoho fakhivtsia [The role of the competence approach in the formation of the personality of a competitive specialist]. Suchasni pedahohichni stratehii ta tekhnologii u vykladanni dystsyplin humanitarnoho tsykladu u tekhnichnomu VNZ: materialy vseukrainskoi naukovo-metodychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu. (pp. 19-24). Sevastopol [in Ukrainian].

2. Ivanov D. O., Mitrofanov K. G., Sokolov O. V. (2003). Kompetentnostnyj podhod v obrazovanii [Competency approach in education]. Problemy, ponjatija, instrumentarij: uchebno-metodicheskoe posobie. E. N. Obuhova (Eds.). Moskva: APK i PRO [in Russian].

3. [Mulder M., Gulikers J., Biemans H.J., Wesselink R.](#) The new competence concept in higher education: error or enrichment? / In: Münk D., Schelten A. (Hrsg.) Kompetenzermittlung für die Berufsbildung, Verfahren, Probleme und Perspektiven im nationalen, europäischen und internationalen Raum. Bonn: Bundesinstitut für Berufsbildung; 2010. 189-204 p.

4. Antoniuk, L. L. (Eds.). (2016). Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii osviti: svitovyi dosvid [Competency Approach in Higher Education: A Global Experience] Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

5. Hlazunova, L. A. (2003). Otsenka professyonalnoi kompetentnosti v obrazovanii Velykobrytanyy [Assessing professional competence in UK education]. Srednee professyonalnoe obrazovanye, 4, 43-49 [in Russian].

6. Puhachev, V. P. (2002). Testy, delovye igry, treningi v upravlenii personalom [Tests, business games, HR training]. Moskva: Aspekt Press [in Russian].

7. Quality education and competencies for life (Workshop 3) Background Paper. 2004. P. 6–7.

8. Raven J., Stephenson J. Competence in the Learning Society. New York: Peter Lang, 2001. P. 384–437.

9. Nahorna, N. V. (2007). Formuvannia u studentiv poniat kompetentnosti y kompetentsii [Formation of students' concepts of competence and competence]. Vykhovannia i kultura, 1, 266-268 [in Ukrainian].

10. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556–VII [On Higher Education: Law of Ukraine dated 01.07.2014 № 1556 – VII]. (n.d.). Retrieved from <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>

11. Hutorskoj, A. V. (2003). Ključevye kompetencii kak komponent lichnostno orientirovannoj paradigmy obrazovanija [Key competencies as a component of a personality-oriented education paradigm]. Narodnoe obrazovanie, 2, 58-64 [in Ukrainian].

12. Zeer, Je. F., Symanjuk, Je. (2003). Krizisy professional'nogo stanovlenija lichnosti [Crisis of professional development of personality]. Psihologičeskij žurnal, 6, 35-44 [in Russian].

13. Jahupov, V. V., Svystun, V. I. (2007). Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity [Competent approach to training professionals in higher education]. Naukovi zapysky NaUKMA : Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota, 71, 3-7 [in Ukrainian].

(англійською перекладено особисто авторами статті).

УДК 378.147.091.39:005-051

ГОНЧАР Любов

канд. ек. наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116

E-mail: lubov.v.gonchar@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗАСОБАМИ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

Анотація. У статті досліджуються питання позааудиторної діяльності студентів в умовах університету. Аналізуються дефініції «діяльність» та «позааудиторна діяльність». На основі аналізу різних підходів зроблено висновок, що «діяльність» - це системне поняття, притаманне суто людині, яке розкриває її ставлення до себе та оточуючого середовища, а також є ціленаправленою й усвідомленою формою перетворень, завдяки чому людина розкриває свій творчий потенціал.

Зроблено висновок про відсутність єдиного підходу до визначення сутності позааудиторної діяльності у педагогічній літературі. Здебільшого дослідники ставлять в один синонімічний ряд поняття «позааудиторна діяльність» та «позааудиторна робота».

Виокремлено характеристики позааудиторної діяльності університету, зокрема: здійснюється у позанавчальний час, має відношення до сфери вільного часу і є особливою формою його організації; відрізняється від навчальної за змістом і принципами організації; є особливим соціокультурним середовищем, яке створює умови для